

3

2016

NYCKELHARPAN

Föreningen Nyckelharpans medlemstidning

Nyckelharpan

Föreningen Nyckelharpan
medlemstidning
Nr 3 av 4, 2016. Årgång 31
ISSN 1401-2936

Ansvarig utgivare: Jacob Höglund.

Artiklar och bilder ur *Nyckelharpan*
får ej publiceras utan medgivande
från redaktionen.

Personer på fotografier anges från
vänster, uppifrån och ned samt
radvis bakifrån.

Material till nästa nummer bör vara
redaktionen tillhanda senast
den 15 november 2016.

Föreningen

Organisationsnummer: 802011-4289
Plusgiro: 491 82 94-2.
Medlemsavgift 120 kr per kalenderår
www.nyckelharpan.org

Redaktör: Sven Stormdal

Styrelse och fasta medarbetare

Ordförande: *Jacob Höglund*
jhglundg@gmail.com, 070-425 01 26
Vice ordförande, harpbygge,
hemsida: *Bo Nilsson*
harpa@bonilsson.se, 0722-350 615
Kassör: *Sven Stormdal*
sven.stormdal@gmail.com
Sekreterare: *Kerstin Kåverud*
kerstin@sjobod10.se, 070-399 92 98
Ledamot: *Per-Ulf Allmo*
per-ulf@allmo.se, 070-315 69 16
Ledamot: *Ulf Kölzow*
ulf@skarabe.se
Ledamot: *Magnus Holmström*
umemagnus@gmail.com

Framsidan:

2016 års världsmästare

på Nyckelharpa:

*fr.v. Kristofer Suba Pettersson,
Josefina Paulson och David Eriksson*

Foto: Erik Fredelius

eo digital ab

är Föreningen Nyckelharpan
sponsor i form av generösa villkor för
tryckningen.

FOTO PER-ULF ALLMO

September 2016

Under sommaren har det förts en
debatt på sociala medier om vad som
är folkmusik och vad som skall kallas
världsmusik (world music). Vissa
hävdar att världsmusik inte är folkmu-
sik och andra har svårt att skilja på
begreppen. Detta är en gammal debatt
som funnits så länge som man talat
om folkmusik. I alla fall ända sen
Zorns dagar i början av 1900-talet, då
man i fosterländsk anda samlades för
att bevara den genuina gamla spel-

mansmusiken” som ansågs hotad av
dragspel och dansbanemusik, har man
försökt definiera begreppet ”folkmu-
sik”. I mina egna musikkretsar har
eventuell skillnad mellan ”gammel-
dans” och ”folkmusik” under sommaren
avhandlats med hetta.

Min egen tanke om det här är att vi
människor har ett behov av att klassifi-
cera och etikettera saker och ting.
Detta för att orientera oss i en ofta
förvirrande omvärld bestående av
diffusa grupperingar och glidande
övergångar. Istället för att bejaka
mångfald och variation så vill många
etikettera och värdera vad det än vara
månde. Så även musik. Folk verkar
kunna dela upp vad som helst, även
musik, i allt mindre och mindre
beståndsdelar som allt som oftast
beskrivs som totalt väsensskilda och
naturligtvis mer eller mindre bra. Tänk
om vi kunde sluta att värdera och
kategorisera musik och istället enas om
att smaken är olika och att man kan
tycka om och uppskatta olika slags
musik. Bara för att jag själv gillar en
stil, en musiker eller en låt så utesluter
inte det att andra kan tycka annorlun-
da. Därmed inte sagt att allt kan räk-
nas som folkmusik, men vi bör alla
inse att övergången mellan genrer är
glidande och vad som är vad kan delvis
ligga i betraktarens öga.

Jacob

**Intresserad av
spelkurs i höst?**

Föreningen har planer på att som
tidigare år anordna en spelkurs i
höst, denna gång med
Josefina Paulson.

Information om tema, tid och
plats kommer på hemsidan
www.nyckelharpan.org.

Håll utkik!

**Planer på
kontrabasträff**

Det finns också planer på en
kontrabasträff under hösten 2016
eller tidig vår 2017.

Är du intresserad av att vara med,
kontakta Jacob Höglund,
jhoglund@gmail.com.

Föreningen Nyckelharpan

Lokala representanter

Föreningen Nyckelharpan har traditionellt haft sin medlemsbas i Stockholmsområdet och det har tidigare varit naturligt att de flesta föreningsaktiviteterna har försiggått i just detta område. Sen en tid tillbaka är det emellertid föreningens uttalade policy att sprida verksamheten inte bara inom Sverige utan även utomlands. Vår ambition är att i första hand göra föreningen till en rikstäckande förening för nyckelharpsrelaterad verksamhet. Som ett led i detta arbete försöker vi att hitta lokala representanter i de olika delarna av Sverige och utomlands. Ni finner en lista på personer och deras geografiska tillhörighet här nedan. Vänd er till dessa om ni lokalt vill anordna något som har med nyckelharpa att göra.

Föreningen kan erbjuda ekonomiskt bidrag mot att arrangören bidrar med text och bild om aktiviteten till tidningen. Skicka förfrågan till styrelsen och diskutera med din representant om du har lokala planer. Om det inte finns en lokal

representant där du bor är du naturligtvis välkommen att vända dig direkt till styrelsen. Vi söker naturligtvis också personer i de områden som saknar lokal representant och som vill vara det. Hör i så fall av dig till styrelsen!

Dalarna	Olle Plahn	plahn.olove@telia.com
Bohuslän	Paula Holmgren	paula.holmgren@gmail.com
Skåne	Patrik Dahlin	patrik.dahlin@anticimex.se
Gotland	Jan Lundqvist	jan@snausarve.se
Kalmar	Lars Lithén	lars.lithen@gmail.com
Närke	Conny Eriksson	connye.knafver@gmail.com

Nya medlemmar

Sedan förra numret kan föreningen glädjas åt följande nya medlemmar:

Agneta Andersson, Ljungby
Christer Arnell, Täby
Åsa Avango, Stråtjärna
Per Bengtsson, Täby
Manilla Bergström, Västra Frölunda
Annika Djurle, Uppsala
Kajsa Henryson, Uppsala
Hans Johansson, Karlskoga
Ingrid Jonsson, Huddinge
Monique Karlsson, Saltsjö-Boo
Sigrid Karlsson, Jordbro
Sven Kylefors, Helsingborg
Lars-Eric Lauenstein, Örebro
Cornelia Ludwig, Hässelby
Kjell-Erik Lundwall, Söderhamn
Cecilia Spak, Stockholm
Birgitta Streith, Lindesberg
Oskar Reuter, Västra Frölunda
Nils Olof Söderbäck, Talet, Oregon, USA
Marja Winberg, Helsingborg
Riita Wennberg, Solna

Årets Gillestipendium

FOTO: ESBJÖRN HOGMARK.

En glad stipendiat med sitt diplom.

Ett ungdomsstipendium, som instiftats till minne av Hasse Gille (1931–2012), utdelades i samband med Gille- & Nyckelharpstämman den 18 juni på Hembygdsgården i Österbybruk.

Lycklig mottagare av stipendiet var 12-åriga Ambjörn Hogmark, som med bravur framförde två låtar på nyckelharpa.

Motiveringen löd:

”En spelglad musikanter som tar fram sin harpa varje dag och spelar på den – det ger en färdighet utöver det vanliga. Speciellt om man börjar redan som 6-åring. Då kan man, som Ambjörn Hogmark, spela låtar av både Eric Sahlström och Hasse Gille. 2016 års stipendium tilldelas en ytterligt förtjänt spelman, som vi önskar lycka till och hoppas få lyssna till många år framöver.”

Stipendiet består i att få gå ungdomskursen på Eric Sahlström Institutet i Tobo. Men någon i publiken sa högt: Inte behöver han gå den där kursen, han kan ju redan spela! Stolta föräldrar: Åsa och Esbjörn Hogmark.

Lena Höög

VM i nyckelharpa 2016

Silverbasharpa **Kristofer Suha Pettersson**, kontrabasharpa **David Eriksson** och modern nyckelharpa **Josefina Paulson**. Där har vi våra senaste världsmästare i nyckelharpspel!

Det var elfte gången mästerskapen hölls. Första gången var 1990 på nyckelharpstämman i Österbybruk. Senare har tävlingarna även hållits även på Skansen i Stockholm och under Nordlek i Linköping. Man spelar upp två valfria låtar för publik och jury. Segrare utses i vardera klass och övriga deltagare rangordnas inte.

I slutet av 80-talet diskuterade Gunnar Ahlbäck med bland andra Anton Jernberg formerna för att starta en nyckelharptävling. Syftet var, och är, att sprida information om instrumentet och göra reklam för spelmännen. Gunnar Fredelius förde fram idén att kalla tävlingarna världsmästerskap. Dels med hänsyftning till att nyss bortgångne Eric Sahlström ofta kallats världsmästare på nyckelharpa, och dels för att peka på att detta genuint svenska instrument nu börjat spridas i världen. Förslaget ansågs vara det bästa av de föreslagna, så så blev det.

Årets tävling bjöd från början till slut på förstklassigt, omväxlande och intressant spel.

Inte sällan har juryarbetet dragit ut på tiden långt in på kvällen. Man har diskuterat, lyssnat på inspelningarna och diskuterat igen. Vi kände viss oro före tävlingarna, över den korta tid vi hade på oss mellan uppspelningarna och prisutdelningen. Den oron minskade inte direkt av att årets tävling dels var genomgående högkvalitativ och dels mycket mångsidig. Strikt traditionellt, modernare samt nyskapande på framkant. Men det visade sig rätt snart att juryn var enig egentligen innan diskussionerna börjat.

1990 till 2006 hölls VM vartannat år. Därefter ungefär vart femte år. Kanske går vi tillbaka till vartannat år. Det är oklart, men däremot finns, än så länge mycket lösa, planer på något nytt. Det återkommer vi till när och om det blir klart.

Årets jury beredd att börja sitt arbete. Fr.v. Ann-Christine Granfors, Christer Wesström, Sven Ahlbäck, Sigurd Sahlström, Peter Puma Hedlund och arrangör Gunnar Fredelius. På bilden saknas ordförande Gunnar Ahlbäck

Foto Erik Fredelius

Stående fr.v. David Eriksson, Ann-Christin Granfors, Sigurd Sahlström, Sven Ahlbäck, Peter Puma Hedlund, Gunnar Fredelius och Gunnar Ahlbäck. Sittande Kristofer Suha Pettersson. Josefina Paulsson saknas på bilden.

Årets jury bestod av Ann-Christine Granfors, Christer Wesström, Sven Ahlbäck, Sigurd Sahlström, Peter Puma Hedlund samt ordförande Gunnar Ahlbäck och arrangör Gunnar Fredelius.

Deltagarna och deras låtar:

Silverbasharpa

Vals från Lövestabruk

David Eriksson, spelade tidigare kontrabasharpa och treradig. Men han fann storspelmannen Thore Zetterström som inspirerade honom att ta sig an silverbasharpa. Här spelade han en polska efter just Thore. En låt vi annars känner från Per Oskar Hellgren i en lugn och trygg variant. Här spelades den i en härlig frisk variant med driv som mycket väl fängade själen i Thores spel.

Kristofer Suha Pettersson. Låt efter Märten Blank som Kristofer lärt av den legendariske spelmannen Styrbjörn Bergelt. Sedan ett medley av två polskor efter, som han sa, husguden Joel Jansson. Den ena efter Karl Anderén och Gulamälaviten. Spelstilen är det så kallade tunga spelet.

Sedan följde **Thor Pleijel**, som blev riksspelman på gammelharpå förra sommaren. Han inledde med en vals efter Janne i Kärven, följd av en låt efter Björn Björn. Nml De Geers polska.

Ingvar Jörpeland, ett kärt återseende av en spelman från den exklusiva skara spelmän som man kan säga räddade det traditionella gammelharpåspelet från att dö ut. De spelmännen utvecklade som sig bör personliga spelstilar så till den grad att man direkt efter bara ett par takter hör vem av dem som spelar. Vilket inte innebär avsteg från traditionen, utan precis tvärt om! De är inga papegojor man kan byta mot en grammofon utan det är spelmannsmusik. Två låtar efter Levin.

Kontrabasharpa

David Eriksson kom tillbaka, nu med en kontrabasharpa. Först en vals efter Viktor Anderson från Österbotten. För ovana öron i publiken som kanske inte har klart för sig skillnaden mellan de olika typerna av gammelharpå bör detta ha klarnat när David spelade här. Sedan en polska som fastnat i huvudet på David utan att han är säker på ursprunget. Han funderade på om det kunde vara en låt som gått från Viksta Lasse via Hjort Anders.

Foto Erik Fredelius

Josefina Paulson var nästa namn på spellistan. Jag missionerar för musik från Västmanlad, och då även på kontrabas-harpa, inledde hon med att berätta.

Låt efter Landin från Möklinta började hon med. Låten har i sin form från 1800-talet bara en repris. Hon spelade två och överlät till åhörarna att avgöra vilken som är ny respektive gammal. Men vi kan avslöja här, för den som var där och undrar, att det är B-delen Josefina gjort själv. Sedan kom en polska efter Nya Pettersson från Himeta i Köping. Nya Pettersson var om jag förstod rätt en kvinna.

Anders Nordfors, kallad Mr Kontrabasharpa, spelar såväl silverbass som treradig, dubbellek och vanlig kontrabasharpa. För dagen gällde vanlig enradig kontrabasharpa. Anders valde ett par låtar han sade sig vara förtrollad av. Fått på hjärnan, som David också uttryckte sig tidigare. Det är en åkomma som drabbar spelmän.

Först en slängpolska från Sörmland efter fiolspelmanen Ingvar Andersson som spelat den med omstämd fiol. Anders spelade den med G-bas och i G. Han fortsatte sedan med en polska från Dalarna, Brudpolska i G och C.

Bart Brashers från Seattle, USA utgjorde det internationella inslaget i detta VM. Nu kan han ju som god amerikan prata svenska. Två egna låtar. Den första heter Polska number nine, vilket syftar på att repriserna har nio takter vardera. Den andra låten kom till när han skulle lära sig spela moraharpa, Lavrans polska.

Einar Zethelius kom här näst. En spelman jag inte hört tidigare men gärna hör mer av. Först en vals efter Per Johan Wedin. Sedan Murbräcken. En härligt friskt utförd låt som nog skakade om en och annan!. En härlig upplevelse tycker jag. Genreöverskridande. Det rädde inget tvivel om att det gick hem hos publiken. Inget fegspel där inte.

Kristofer Suha Pettersson återkom, nu med en kontrabasharpa. Men inte en enradig, utan tväradig, så kallad Österby-

Bart Brasher från Seattle, USA, det internationella inslaget i årets VM.

FOTO ERIK FREDLIUS

Årets vinnare, fr.v. Kristofer Suha Pettersson, (silverbassharpa) Josefina Paulson (modern nyckelharpa och David Eriksson (kontrabasharpa).

harpa eller kontrabasharpa med dubbellek. Först Lazarus efter Justus och Viktor. En låt som nog låter lite konstig i ovana öron. Därefter en klassisk vagnshuslåt.

Modern nyckelharpa

Tommy Lindholm inledde klassen för treradig nyckelharpa. Två låtar efter Oskar Larsson från Heby, senare boende i Uppsala. En vals följd av Sägfallat.

Petrus Dillner från Marma inledde med en låt av och efter Olov Johansson. Sedan polska i G moll efter Anders Gustav Jernberg.

Sedan passar det bra med en Jernberg. Ättlingen *Per Gustaf Jernberg*. Två låtar i familjetraditionen. En doppolska och en vals ”i gammal stil” som hans farfar sa om den.

Ditte Andersson inledde med Eric Sahlströms Vid Stormyren. En djävulspolska följde som kontrast till den finstämda Stormyren.

David Eriksson är en mångsidig spelman, och han återkom här för tredje gången. Låten I Ur o Dur efter västerbotten-spelmanen Sören Johansson i Dorotea. Man skulle höra på låten varför den heter så sa han. Den går in o ur dur antar jag han syftade på. Han fortsatte med Vittras Polska efter Emelius Lundberg i Burträsktrakten. Den är en ögonvittrasskildring då låten tillkom som en reaktion på att spelmannen såg Vittra ro uppför forsen.

Sunniva Abelli, som blev ungdomsmästare sist hon var med på en spelmanstävling i Österbybruk. Först en Kadrijl från Västerbotten, troligen efter en klarinettspelman. Sedan följde en egenkomponerad låt. En Halling i hardingfelestuk för nyckelharpa. Skriven till pappan.

Josefina Paulson kom sedan tillbaka för att avsluta uppspelningarna. Först Båtsman Däcks Storpolska efter Ceylon Wallin och därefter en polska efter Anna Lisa Norman från Ljusnarsberg.

FOTO ERIK FREDLIUS

För kalenderbitare:

Tidigare års mästare samt publikfavoriter.

Österbybruk 1990

Modern nyckelharpa Olov Johansson

Kontrabasharpa Olov Johansson.

Stockholm, Skansen 1992

Modern nyckelharpa Peter "Puma" Hedlund

Gammelharpa Hans Gille silverbasharpa.

Linköping 1994

Modern nyckelharpa Anders Mattsson

Gammelharpa Lena Jörpeland, silverbasharpa.
Österbybruk 1996 .

Modern nyckelharpa Niklas Roswall

Gammelharpa Lena Jörpeland, silverbasharpa
Stockholm, Skansen 1998 .

Modern nyckelharpa Markus Svensson

Gammelharpa Björn Björn silverbasharpa
Ungdomsmästerskap Österbybruk 1999.

Modern nyckelharpa Anna-Kristina Widell
Österbybruk 2000 .

Gammelharpa Daniel Pettersson moraharpa

Modern nyckelharpa Peter Puma Hedlund
Österbybruk 2001 Ungdomsmästerskap

David Eriksson.

Österbybruk 2002

Gammelharpa Björn Björn silverbasharpa

Modern nyckelharpa Anna-Kristina Widell.
Österbybruk 2003 Ungdomsmästerskap

Erik Bergström.

Österbybruk 2004

Gammelharpa Magnus Holmström kontrabasharpa

Modern nyckelharpa, Henrik Eriksson.
Österbybruk 2005 Ungdomsmästerskap

Anette Hallén.

Österbybruk 2006

Gammelharpa Magnus Holmström kontrabasharpa

Modern nyckelharpa, Magnus Holmström
Österbybruk 2007 Ungdomsmästerskap

Soloklassen Sunniva Abelli

Samspel: Sunniva Abelli och Elin Granström.

Skansen 2010

Gammelharpa Björn Björn

Modern Nyckelharpa Emilia Amper.

Tävlingen publikens favorit

1992 och 1994 Anders Mattsson

1996 Niklas Roswall och

1998 Markus Svensson.

Hedersomnämnde gavs 2007 till Ingela Smedenmark,
ungdomsmästerskapen.

Gunnar Fredelius

SPELA NYCKELHARPA: INSTRUKTIONSFILMER PÅ YOUTUBE

Nu finns det en komplett spelskola i datorn.

Tillsammans med en kompis Claes Enwall, fotograf och filmare, och hans fru Britt-Marie Mattsson har jag gjort 12 korta filmer med utförliga instruktioner i hur man håller i harpa och stråke och hur man spelar.

Det bekymrar mig en del att så få nyckelharpspelare bryr sig om att träna in en bra spelteknik. Det handlar om ergonomi och kroppslig harmoni och att göra pauser och stretcha så att man inte får ont. Därför har jag gjort dessa filmer med tanken att man ska ha läraren i datorn och enkelt kunna repetera, snabbspola och backa. Avsikligt är tempot långsamt och med en del upprepningar.

Även korta övningspass, där man verkligen övar sakta, ger stark effekt och gör det mycket roligare att spela.

Det ser jag på mina elever i alla åldrar.

Precis som när jag skrev Spela Nyckelharpa-häftena bygger hållningarna på sunt förnuft och gammal erfarenhet från olika stråk- och stränginstrument, inte på mina privata snilleblixtar.

Jag ger instruktionerna på engelska med tanke på alla våra vänner utanför Sverige.

Sedermera ska jag ge ut pedagogiska filmer med låtar. Jag tycker att det är en skön konst att gestalta låtarna dansmässigt så som våra förebilder från 70-80-talen spelade. Med friska tempon och vettig stråkföring är det så roligt att spela.

Vi gjorde även en komplett serie med fiolininstruktion, som får ligga kvar i lådan för det finns rätt mycket bra sådant redan på YouTube, och tyvärr även mycket skräp. Stackars de som inte förstår vad de ska välja.

Du googlar på "Leif Alpsjö youtube".

Välkommen med frågor och väl beprövade idéer om alternativ.

Med uppstråk

Leif Alpsjö

Diversearbetare inom folkmusiken

0706 38 33 53

DETALJERAT OM NYCKELHARPANS HISTORIA

Runt 1960 hade Jan Ling, sedermera rektor för Göteborgs universitet, varit i Norduppland och lyssnat till spel på nyckelharpa. Det var dels s k gammelharpor med stark ryttn och ett mindre skönt ljud, dels de nya, mera klangfulla nyckelharporna med Eric Sahlström i spetsen.

När han återkom till musikvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet fick han beskedet att nyckelharpan var utdöd - 10-12 mil norr om Stockholm. Efter att ha filmat levande spelmän blev det med tiden en gedigen doktorsavhandling 1967. Sedan dess har Lings doktorsavhandling "Nyckelharpan" varit en bibel för oss nyckelharpfrälsta.

Men sedan dess har mycket hänt i nyckelharpvärlden både med bygge och spel. En stor folkmusikvåg sköljde över västvärlden med tusentals entusiaster som dansade traditionella danser, spelade låtar och som, med början här i Sverige, byggde och spelade nyckelharpa. Faktiskt många tusen till skillnad från de några tiotal som fanns vid tiden för Lings avhandling.

Mycket har hänt även med historieskrivningen. Sanningar, som vi har tagit för givna, har visat sig sakna grund. Att som glad amatör bli fråntagen sin tro och idéer kan ha sina sidor, men man vänjer sig.

En sällsynt idog forskare i nyckelharpan historia är Per-Ulf Allmo i Tullinge. Han har tidigare, tillsammans med Jan Winther, givit ut tjocka böcker om vevlirans och säckpipans historia. Därtill har han varit formgivare och förläggare av ett 80-tal CD-skivor med folkmusik av skilda slag. När man behöver en illustrerande bild av något inom svensk folkmusik, då har Per-Ulf Allmo alltid något i sitt omfattande bildarkiv.

Nu har han skrivit en avhandling om nyckelharpan historia och om hur den faktiskt blev en svensk nyckelharpa.

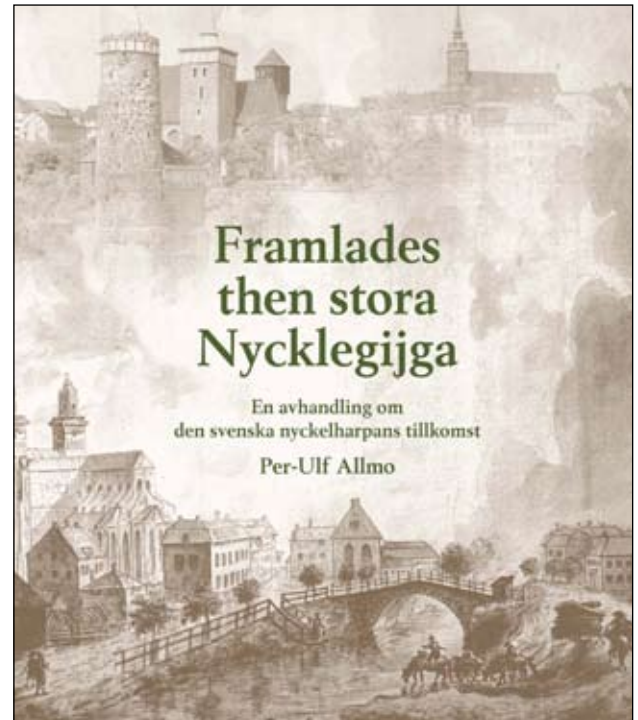
Titeln på avhandlingen är: "Framlades then stora Nycklegijga", ett citat från 1603; den första gång som ordet nycklegigiga användes i svenska språket. Dock verkar ordet Nycklegijga här vara ett symboliskt uttryck för något komplicerat och besvärligt i ett politiskt och religiöst maktspel under Johan III:s tid. Även dagens nyckelharpa är komplicerad och besvärlig att hantera.

Avhandlingen kostar 250:- (det är billigt) och är utgiven på Per-Ulfs eget Förlaget Tongång.

Jag är storligen imponerad av Allmos forskargärning: Oräkeliga resor i Sverige och Europa, otaliga besök vid museer och arkiv, besök hos privatpersoner, fotograferingar och slutligen ett ändlöst skrivande har resulterat i en detaljerad och rikt illustrerad avhandling på 180 sidor om nyckelharpan från tidig medeltid i Europa till dagens Sverige. Förlåt men, tanken som drabbar mig är att, det vore väldigt spännande att höra någon, som med väl underbyggda argument, kunde anföra andra trovärdiga teser. Om det nu går att finna fler fakta om nyckelharpan historia.

Innan jag går vidare vill jag påpeka min enda invändning: att läsbarheten kunde vara bättre. Jag tycker att framställningen ibland är ologisk och att språket är obekvämt. Ofta får jag gång på gång läsa om samma stycke för att förstå innehållet.

Men att sedan läsa citat ur gamla skrifter, studera och

jämföra bilder och diagram och få förklaringar det är en fröjd.

Allmo klargör många historiska fakta och begrepp t ex om vad en gammal och ny modell av nyckelharpa egentligen kan kallas: t ex nycklegigiga, harpa, gammelharpa, kontrabasharpa, silverbasharpa och kromatisk harpa. Eftersom det är ett gammalt och folkligt instrument är historieskrivningen gles och frodig.

Avhandlingens slutsats är att vår egen svenska modell av nyckelharpan tycks ha utvecklats i Uppsala 1630-40. Troligen av några hemkomna krigare som sett liknande instrument i sydöstra Tyskland i Lausitz öster om Leipzig. Nyckelharpan (Sveriges nationalinstrument?!) skulle alltså ha en nära 400-årig historia här i Sverige; något för oss svenskar att vara stolta över.

Vi får hoppas att avhandlingen kan få en kortare eller längre översättning till åtminstone tyska och engelska eftersom nyckelharpspelandet, utgående från 1970-talets gamla traditionsområde i nordöstra Uppland, är rikt i Europa, Japan och USA där de flesta är okunniga om nyckelharpan bakgrund. Med Lings och Allmos avhandlingar har vi fått starkt fotfäste i historien för att gå vidare med att sprida nyckelharpan över världen.

På försättsbladet står det: "Avhandlingen utgör första delen i en planerad serie om nyckelharpan historia". Vi får med glädje se fram emot de kommande, omfattande böckerna om uppländska spelmän och skänka vår tacksamhet till alla privatpersoner som villigt öppnat sin dörr för Per-Ulf Allmo och visat sina gamla nyckelharpor, foton, skrifter och annat.

Leif Alpsjö

HASSES LÅTAR tillkomsthistorien

In i det sista var det osäkert – skulle nothäftet bli färdigt till Gille- & Nyckelharpstämman i Österby 18–19 juni?

Men på onsdagen 15 juni kunde Ditte hämta ut en tung last från tryckeriet i Uppsala. Vi hade klarat det!

Lite bakgrund. När Hasse gick bort 2012 efterlämnade han mängder av notuppteckningar; tradjazz, storbandsjazz, sextett- och spelmanslåtar med mera. Men också egenkomponerade låtar, över 60 stycken, somliga kända och spelade, andra helt okända.

Småningom tog jag tag i arbetet med dessa låtar, insåg att de inte borde hamna i "file 13", dvs. papperskorgen. Började söka bidrag, inte så lätt som jag först trott. För det mesta fick jag negativa svar – om jag alls fick något, trots påminnelser. Men till slut kände jag att projektet troligen skulle gå ihop ekonomiskt, åtminstone med något stöd från mig själv.

Vem kunde och ville åta sig det stora arbetet med notskrivning? För mig fanns bara en stjärna att tillfråga, Ditte Andersson. Och hon tackade ja!

Ditte kände Hasse, hon har kompetensen att jobba digitalt, hon är noggrann, hon bor i Uppsala (nära för mig) och hon hade tid. Allt föll på plats.

Layout av omslagets fram- och baksida, beslut om titel etc., mycket viktigt för en bra lansering. Här var Sture Möllerman en ovärderlig hjälp. Många förslag förkastades, både omslagsbild och titel. Plötsligt kändes det helt rätt, och jag blev mer än nöjd.

Hasses uppteckningar behövde ibland förtydligas – fanns inspelningar? Varför hade jag själv aldrig spelat in hans egna låtar? Men från många spelkompisar kom hjälpen, inspelningar som låg långt tillbaka i tiden, med

fel tonhöjd, prat och skratt och stamp och kaffedoft i bakgrunden. Men ändå, så härligt – och ett bra stöd för Ditte att lyssna på.

Lite mer belysande text tyckte jag behövdes, inte enbart notuppteckningarna. Per Gunnar Ahlbäck tillfrågades, och hans bidrag kom snabbt. Hans sakkunniga text om "Hasse Gille; mästarens spelmannen och instrumentmakaren", sätter in Hasses gärning i ett större sammanhang.

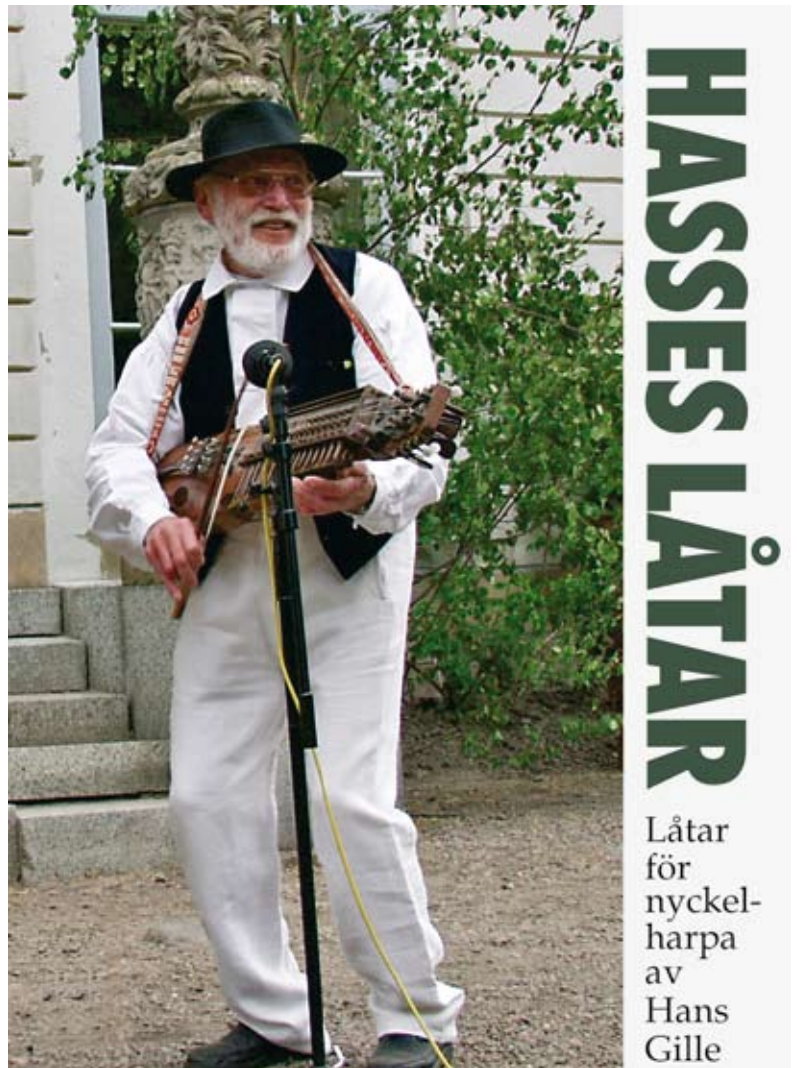
Och Ditte beskrev i sitt bidrag, "Hasse Gille, låtmakaren och notskri-

varen", hur hon arbetat med sin överföring av Hasses handskrivna noter till digitalt format.

Nu saknades "bara" att hitta rätt foton att beledsaga noterna. Även där stöttades jag av många generösa fotografer.

Så stort tack till er alla hjälpte till att få fram häftet HASSES LÅTAR! Låtar för nyckelharpa av Hans Gille. Och jag är glad över att intresset för häftet varit och är så stort.

Lena Höög

Hej medlem,

Du har väl inte glömt bort att Du när som helst kan ställa din fråga om harpskötsel, harpbygge mm till föreningen

Skicka epost till harpa@bonilsson.se så kommer svar inom kort direkt till dej och publiceras även i nästa nummer.

Fler kanske funderar på just din fråga!

Om Per Person "Menlös"

I Hedesunda, Gästrikland fanns en fiolspelman som hette Per Person "Menlös" (1833-1916). Han höll fiolen "tokut" som han själv sa, mot höger axel i stället för under hakan och på vänster axel som när man spelar fiol som vanligt. Ibland kunde han hålla stråken stilla och istället gnida fiolen upp och ner längst den med vänsterhanden. När han använde stråken så kunde den komma så nära huvudet att han måste kasta huvudet åt sidan för att inte träffas av den. Så han hade verkligen en ovanlig och udda spelstil som roade många som såg på. Trots detta spelade han utmärkt och mycket bra sägs det, och han vann flera priser för sitt "vilda" spel, bl.a. på spelmansstämma i Uppsala 1909. Studenterna i Uppsala uppskattade honom mycket, främst som en komisk men kul och musikalisk upplevelse, så de brukade ofta anlita honom till olika tillställningar de anordnade. Låtar han har gjort eller komponerat är många, bl. a. den kända "Rångstasågen". Den åkte "Hjort-Anders" Olsson från Uppsala upp till Hedesunda med tåg tre gånger

för att lära sig av gubben. Det kostade "Hjort-Anders" en kanna brännvin och tågbiljetten fram och åter, vilket grämde honom mycket, eftersom han var mycket ekonomisk (läs: snål). Viksta-Lasse, Leonard Larsson, "Hjort-

Anders" elev och spelkamrat under många år, brukade spela just denna låt, "Rångstasågen", och till den brukar han sjunga: "- mera vatten, mera vatten -", för enligt historien bakom låten så blev "Menlösen" tillfrågad att komma och spela igång sågen som låg i Rångsta, en bit utanför Hedesunda, när den hade stannat och man inte fick igång den igen. Sågen var en vattendriven såg med skovelhjul som drev den, och låten ska påminna om vattnets framfart i vattenrännan när den driver runt skovelhjulet så att sågen börjar arbeta igen. Enligt historien så lyckades "Menlösen" med konststycket att spela igång sågen, och låten fick därefter namnet "Rångstasågen". Den kom sedan att bli ett av Viksta-Lasses bravurnummer, som lärt den av "Hjort-Anders", eftersom den var svårspelad och mycket invecklad, men ändå kul att framföra och förmodligen mycket uppskattad av publiken.

*Ingemar Aronsson
Spelman*

Reds anm: Enligt uppgift spelade "Menlösen" nyckelharpa i sin ungdom, men övergick senare till fiol. Kanske var det en förklaring till hans "tokuta" spelstil?

Midsommardans på södra Gotland

När&Lau folkdanslag uppträder i midsommartid på ett flertal platser på södra ön. Här några bilder från uppvisningen vid äldreboendet "Hattstugan" i När. För musiken till dansen svarar spelledare Elisabet Franzén, dragspel med musikanter. Gruppen består av ytterligare ett dragspel, tre nyckelharpor och en kontrabas. Durspelaren är dansledare Jonas Söderström som även är en alldeles utmärkt klarinettist. I år kunde vi glädja oss åt underbar midsommarväder och alla våra uppvisningar skedde utomhus i solskenet.

Jan Lundqvist

Kanada tur och retur... och retur

I vanliga fall brukar sommaren innehålla, förutom ledighet, även sommarkurserna i Ekebyholm och Tobo, samt några spelningar och stämmor. Denna sommar blev det dock annorlunda.

Tidigt i vår fick jag förfrågan om att vikariera i gruppen LYY. David som i vanliga fall spelar där, skulle få tillökning i familjen. Jag tackade ja, och det innebar att jag skulle åka på turné till Kanada.

Tisdagen efter midsommar bar det iväg på två veckors turné, som tog oss från Montreal till Quebec, Toronto, Hamilton och en massa platser däremellan (bland annat ett snabbt och väldigt varmt besök vid Niagarafallen). 12:e juli var det då dags att sätta sig på planet på väg hem, via Frankfurt. Glad och en aningens trött efter två fantastiska veckor.

Det blev dock ett relativt kort besök i Sverige. Den 23:e juli bar det av igen. Denna gång med sikten på Halifax, Nova Scotia. Efter ett stopp på tre timmar, och flygplansbyte på Keflaviks flygplats på Island, kom jag fram. Väl där stod Kirstey Money* och väntade på mig. Hon har under det senaste året "konverterat" till Nyckelharpa. Efter många år som förste violinist vid Halifax symfoniorkester, bestämde hon sig för att ta tjänstledigt ett år för att helt hänga sig åt nyckelharpa. Det var även hon som övertalade Chris Norman, ansvarig för Boxwood Festival, att anlita mig. Det var för honom lite av ett "wild card". Han brukar bara anlita folk han känner sedan tidigare, men nu skulle han ta dit någon svensk som spelade på ett instrument som ca 10 personer i hela Kanada spelar ...

Kursen som samtidigt pågick under festivalveckan var väldigt kul. Jag hade, per definition, två elever på nyckelhar-

* Kirstey hade sett Olov Johansson på en konsert, i februari 2015 kontaktade hon Bo Nilsson, Sickla, och beställde en nyckelharpa. Sommaren 2015 kom hon till Sverige, hämtade harpan, två dagars intensivkurs hemma hos Olov och därefter till Knavertorka på Esi (på Bosses inrådan i april 2015)

pa, Kirstey Money och Alex Kehler. Tänkte att det blir en väldigt liten kurs för min del. Jo tjena ... På nyckelharpssektionerna dök det även upp ett stort antal musiker som spelade allt ifrån blockflöjt till harpa. Lektionerna blev väldigt fullsatta och kul! Många var intresserade av instrumentet (som de flesta inte hade sett förut) samt den svenska folkmusiken.

På kvällarna var det konserter runt om i Lundberg (där festivalen var). Jag var med i tre av fem konserter.

Efter konsert/kursveckan var det turné med "Best of Boxwood". Arrangören Chris (som själv spelar diverse flöjter och säckpipor) hade i förväg avtalat med några av artisterna från festivalen om att följa med på en veckas turné runt om i Nova Scotia. Jag var en av dessa. Totalt var vi fem musiker (Chris Norman-flöjter/säckpipor, Yann Falquet - gitarr, David Greenberg - barockviolin, Alison McGillivray - femsträngad barock-cello, och jag på nyckelharpa). Trodde att konserterna skulle bli lite i "revy-stuk", att man går upp och kör sina solosaker. 20 minuter före första konserten så började Chris spela på en låt, vi andra stämde in, och det fick bli den första gemensamma låten på konserten. VI fyll-

Upptill: 2x NYCKELHARPA och Piano
t.v. Alex Kehler mitten Kirsty Money, vid pianot okänd.

Nertill: Repetition med fr.v. Chris Norman- Säckpipa,
Yann Falquet-Gitarr, David Greenberg- Fiol,
Alison McGillivrey - Cello.

de 2x45 minuter med råge! Ju längre turnén gick, så utvecklades den. Vid sista konserten hade Chris bokat upp med videofotografer och ljudtekniker. Den konserten spelades in med fem kameror och det blev en professionell ljudupptagning. Får se vad det blir av det. Kanske en live-platta? Får återkomma om det senare. Så, efter ytterligare två veckor med detta gäng, var det så dags att, den 7:e aug. vinka av varandra vid olika flyg. Nu var det dags att åka hem.

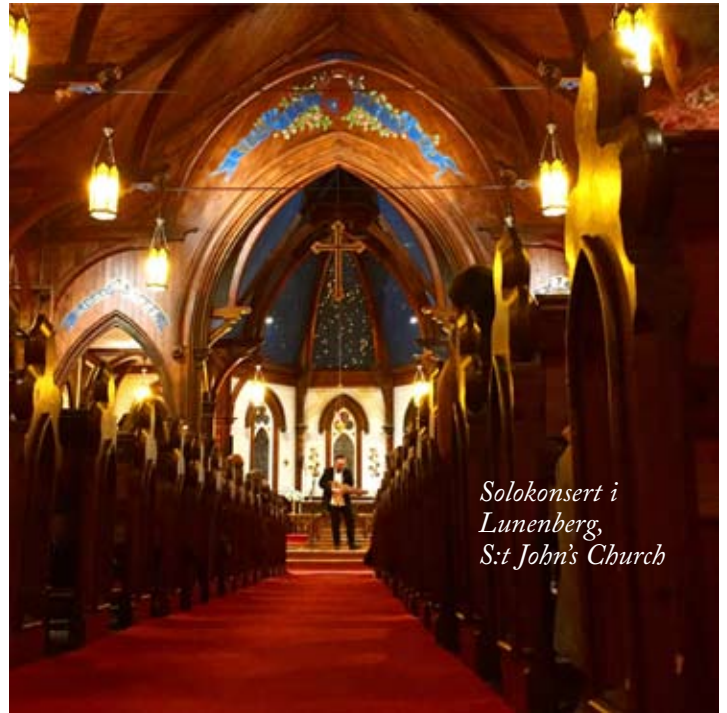
Det känns otroligt kul att ha varit i Kanada. Fått träffa så många fantastiska musiker och publik! Vilka genomtrevliga människor! Det blir nog snart en vända tillbaka igen. Kanada har verkligen visat sig från sin bästa sida och har fått en speciell plats hos mig.

Förresten, Chris, som bokade mig, honom har ni säkert hört förut. Det är han som spelar flöjten i Celine Dions dunderhit "My heart will go on".

Nu packar jag väskan igen, jag och Olle Plahn ska över till England (torsdag 1 sept). Ska hålla kurs tillsammans med Vicky Swan och Johannes Mayr.

Vi ses i vimlet!

*Magnus Holmström,
Sigtuna 30 augusti 2016.*

*Solokonsert i
Lunenburg,
S:t John's Church*

*På turne med LYY;
Längst fram till vänster MH,
till höger Poul Amaliel
Mitten t.v. Emma Björling -
mitten t.h. Petrus Johansson
Längst bak skymtar
t.v. Eli Savoie-Levac,
t.h. Anna Lindblad.*

*Publikbild vid LYY:s konsert
på Toronto Music Garden*

B

FÖRENINGEN NYCKELHARPAN, c/o HÖGLUND
ÖVRE SLOTTSGATAN 14A, 753 10 UPPSALA

Reservation för ändringar

Oktoberstämman 2016

Sveriges äldsta spelmannsstämma, från 1945

Foto: Estbjörn Hogmark

ERIC SAHLSTRÖM
INSTITUTET

Uppsala
Konsert
Kongress

KULTURENS
KULTURRÅDET
KMH Kungl. Musikhögskolan

Arrangör: Uplands Spelmannsförbund i
samarbete med UKK, ESI, KMH och V-Dala

Lyhård dans med Anette och Jeanette

Välkommen till Uppsala Konsert & Kongress

lördagen 29 oktober kl. 13.00–01.00

Portarna öppnar 12.00

Ale Möller

Ahlberg, Ek & Roswall

Söndörgö Ensemble

Uppsala Vokalensemble

Görgen Antonsson

Bland övriga medverkande märks Josefina Paulsson, Viltstråk, Maria Misgeld, Erika Lindgren, Susanne Gun, Jane-Lars-Tommy, Upplands Låtverkstad, Hogmarkarna, Kristin Sahlström, studenter från KMH, lärare från ESI, Dag Strömberg, Hanna Tibell, O'törgs-Kaisa, Eva Blomqvist m.fl.

Årets konferencier: **Bengan Janson!**

Dansworkshop med

Ami Dregelid, Andreas Berchtold & Olov Johansson

Dans till Låstugan, Stockholms Spelmannsgille,
Uppsala Spelstuga, Grillby Folk, V-Dala Spelmannslag

Kurser & stugor i
visor, nyckelharpa, fiol, horn och cittra.
Workshop och instruktioner i dans

Prova-på att spela nyckelharpa
Demo av nyckelharps- och horn tillverkning
Fotoutställning: Harpan och Järnet

Sillunch med snapsvisor från kl. 13.30

Inträde: 180 kr, spelmän 80 kr, upp till 15 år gratis.

Preliminärt program: www.uplandsspel.se

Förstämma 28/10 kl 18.30 på V-Dala med buskspel,
dans, spellista, servering. Fri entré.